

---

www.nevo.co.il

רעא 8369/15 רוני שואף נ' הועד המקומי ברור חיל, ישוב קהילתי כפרי

בבית המשפט העליון

רע"א 8369/15

לפני: כבוד השופט צ' זילברטל

המבקשים:

1. רוני שואף
2. דורית שואף
3. עירית לוריא
4. רוני דגני רז
5. לירן דגני רז
6. ארז פרי
7. דקלה פרי

נגד

המשיבים:

1. הועד המקומי ברור חיל, ישוב קהילתי כפרי
2. מתיישבי ברור חיל - אגודה להתיישבות קהילתית בע"מ
3. קיבוץ ברור חיל
4. אייל רדא (משיב פורמאלי)

בקשת רשות ערעור על פסק דינו של בית המשפט המחוזי בבאר שבע בתיק ע"א 27482-12-14 (פורסם בנבו) שניתן ביום 25.10.2015 על ידי כב' השופטים סג"נ שרה דברת; אריאל ואגו וגד גדעון

בשם המבקשים:

עו"ד נדב ארגוב

חקיקה שאוזכרה:

חוק לימוד חובה, תש"ט-1949: סע' 6(ד)

חוק עשיית עושר ולא במשפט, תשל"ט-1979: סע' 2

מיני-רציו:

* ביהמ"ש העליון דחה בקשה לרשות ערעור בתביעת הורים שנדרשו לשלם תשלומי יתר בניגוד לדין, כתנאי להרשמה לגן חובה בקיבוץ וביהמ"ש המחוזי קבע כי הם אינם זכאים להשבה ופיצויים. הודגש כי פסה"ד אינו נועל, את הדלת בפני תביעות עתידיות של הורים שאולצו לשלם תשלומים עבור שירותי יתר שלא כדין, ואינו מאיין את האפשרות לתבוע השבה, וכן פיצוי בגין כל נזק נוסף שייגרם. מאחר ועסקינן בעוולה נזיקית של הפרת חובה חקוקה, על הורים המעוניינים בהשבה ובפיצוי להוכיח כי אכן נגרם להם נזק בעקבות ההפרה.

* חינוך – לימוד חובה – תשלומי הורים

* נזיקין – עוולות – הפרת חובה חקוקה

--- סוף עמוד 1 ---

* עשיית עושר ולא במשפט – השבה – פטור מהשבה

* בתי-משפט – רשות ערעור – מתי תינתן

המבקשים – הורים לילדים שלמדו בגן חובה הנמצא בשטח המשיב 3 (להלן: הקיבוץ), הגישו תביעה כנגד המשיבים בטענה כי תשלום הסכום שנדרש מהם כתשלום חובה וכתנאי להרשמה לגן החובה (16,440 ₪), כאשר הגן ממומן על-ידי משרד החינוך, נוגד את הוראות הדין. המשיבים טענו בתגובה, כי הסכום הנוסף שנגבה מעבר לתשלומי החובה שעל-פי דין, נדרש בגין "שירותי יתר" שסופקו במסגרת הגן ובהם שעות פעילות שבועיות נוספות; הפעלת הגן בחופשות; ריבוי מטפלים ופעילויות העשרה. בימ"ש השלום קבע, כי המשיבים הפרו במעשיהם חובות חקוקות וכי המשיבים פגעו באוטונומיה של המבקשים בכך שמנעו מהם לבחור בחינוך ציבורי ללא שירותי היתר ופסק למבקשים פיצוי בגין פגיעה באוטונומיה וכן הורה על השבה חלקית של 70 אחוז מתשלומי היתר שנגבו. כן נפסקו פיצויים למבקשים 3-7 בגין אי חידוש הסכם השכירות עמם. בימ"ש המחוזי מצא כי אין מקום להתערב בקביעה בדבר הפרתן של חובות חקוקות, אך סבר כי יש להתערב בפסק הדין, ולהורות על ביטול חיוב המשיבים בתשלום פיצויים למבקשים ולפטור את המשיבים מהשבה, שכן בפועל לא נגרם למבקשים כל נזק עקב אותה הפרה ומשום שהמשיבים סיפקו בפועל את שירותי היתר ולא הוכח כי התעשרו על חשבון המבקשים. כן, חייבו המבקשים בהוצאות בסך 25,000 ₪. על כך בר"ע זו. (יצויין כי בעקבות התביעה המשיבים הסדירו את גביית התשלום לגן בהתאם לדין).

בית המשפט העליון (השופט צ' זילברטל) דחה את הבקשה מהטעמים הבאים:

אין חולק כי המשיבים הפרו במעשיהם חובה חקוקה. בית משפט קמא הגיע לתוצאה שונה מהתוצאה אליה הגיע בית משפט השלום אך בשל מסקנה שונה בשאלת הנזק שנגרם כתוצאה מאותה הפרה ובשאלת הזכות להשבה של הסכומים ששולמו. בעוד שבית משפט השלום הגיע לכלל מסקנה כי נגרם למבקשים נזק בלתי ממוני וחלקם זכאים להשבה חלקית, הגיע בית משפט קמא למסקנה שונה, ובהסתמך על כך הורה על ביטול חיובם של המשיבים. השאלה האם במקרה דנא התגבש נזק בלתי ממוני למי מהמבקשים אינה מסוג השאלות שמצדיקות מתן רשות ערעור ב"גלגול שלישי". מדובר בשאלה התחומה כולה לנסיבות המקרה הקונקרטי, ואינה נושאת עמה כל חשיבות ציבורית. הוא הדין לעניין הקביעה כי השבה אינה צודקת בנסיבות המקרה, וכי המשיבים פעלו בתום לב כשהביאו את הסכם השכירות לכדי סיום.

הודגש כי קביעתו של בית משפט קמא התבססה על נסיבות המקרה הקונקרטי, ופסק דינו אינו נועל, את הדלת בפני תביעות עתידיות של הורים שאולצו לשלם תשלומים עבור שירותי יתר שלא כדין, ואינו מאיין את האפשרות לתבוע השבה, וכן פיצוי בגין כל נזק נוסף שייגרם. כל שניתן ללמוד מפסק הדין הוא, שמאחר ועסקינן בעולה נזיקת של הפרת חובה חקוקה, על הורים המעוניינים בהשבה ובפיצוי להוכיח כי אכן נגרם להם נזק בעקבות ההפרה. מסקנה זו אינה פוגמת ביסוד ההרתעה כלפי רשויות מקומיות, ועל כל פנים חזקה על רשויות חינוך מקומיות כי יפעלו על פי דין, וימנעו מגביית כספים באופן המנוגד להוראות חוק חינוך חובה והנחיות משרד החינוך.

בשולי הדברים, בבחינת מעבר לנדרש, הוער בין היתר כי, כי כאשר רשות חינוך מקומית מעוניינת לספק שירותי יתר בתשלום, לא די בכך שתבהיר להורים כי בידם חופש הבחירה לותר על שירותי היתר ולא לשלם תמורתם. על-פי סעיף 6(ד) לחוק חינוך חובה, על הרשות המקומית לקבל בנוסף את

--- סוף עמוד 2 ---

אישור שר החינוך ומשרד החינוך, וכן לוודא כי הסכומים הנגבים אינם חורגים מהסכומים המרביים שמפרסם משרד החינוך.

החלטה

בקשת רשות ערעור על פסק דינו מיום 25.10.2015 של בית המשפט המחוזי בבאר

שבע (כב' סגנית הנשיא ש' זברת וכב' השופטים א' ואגו ו-ג' גדעון) בע"א 27482-12-14, (פורסם בנבו) במסגרתו התקבל במלואו ערעור המשיבים, והתקבל בחלקו הערעור שכנגד, על פסק דינו של בית משפט השלום בבאר שבע (כב' סגן הנשיא א' אדם).

רקע והליכים קודמים

1. המבקשים הם הורים לילדים, אשר למדו בשנת הלימודים תשע"א בגן החובה "יורה" (להלן: גן החובה) הנמצא בשטח המשיב 3 (להלן: הקיבוץ). גן החובה ממומן על-ידי משרד החינוך, ומנוהל על-ידי המשיב 1 (להלן: הועד המקומי) והמשיבה 2 (להלן: האגודה). המבקשים 1-2 הם בני זוג, בעלי זכויות קנייניות בבית שהוקם בשטח ההרחבה הקהילתית בקיבוץ, ואילו המבקשים 3-7 שכרו בעבר דירות בהרחבה (המבקשים 4-5 הם בני זוג, וכך גם המבקשים 6-7). טענתם המשותפת של המבקשים, במסגרת תביעות שהגישו בבית משפט השלום, הייתה כי דרישת המשיבים 1-2 לתשלום סכום של 16,440 ש"ח כתשלום חובה וכתנאי להרשמה לגן החובה, כאשר הגן ממומן על-ידי משרד החינוך, אינה עולה בקנה אחד עם הוראות הדין הרלבנטי שעניינן תשלומי הורים לילדים בגן חובה. המשיבים 1-2 טענו בתגובה, כי הסכום הנוסף שנגבה מההורים, מעבר לתשלומי החובה שעל-פי דין, נדרש בגין "שירותי יתר" שסופקו במסגרת גן החובה, ובהם עשר שעות פעילות שבועיות נוספות; הפעלת הגן בחופשות; ריבוי מטפלים ביחס למספר הילדים בהשוואה לחינוך הציבורי; וכן פעילויות העשרה (להלן: שירותי היתר).

2. המבקשים 1-2 סרבו לשלם את הסכום שנדרש, ובחרו שלא לשלוח את בתם לגן בימי חופשה ובשעות הפעילות הנוספות. המשיבים מצדם הודיעו להם כי לא יפעלו לגבות את חובם, אך המשיכו להוציא לבני הזוג חשבוניות, וכן לפרסם ברבים כי קיים חוב על שמם בגין התשלום האמור. על כן, עתרו המבקשים 1-2 בתביעתם בבית משפט השלום לסעד הצהרתי, לפיו גביית התשלומים שבמחלוקת אינה חוקית, וכן לפיצוי

--- סוף עמוד 3 ---

עבור הנזקים מהם סבלו כתוצאה מהפרת החובה החקוקה, הרשלנות, הפגיעה בפרטיות והוצאת לשון הרע, שעוללו כלפיהם המשיבים.

המבקשים 3-7 סרבו גם הם תחילה לשלם את תשלומי היתר, אך לאחר פניות חוזרות ונשנות מצד המשיבים 1-2 שילמו את הסכום הנדרש. אף על פי כן, המליץ הוועד המקומי לקיבוץ שלא לחדש את הסכמי השכירות עמם, ואכן השכירות לא חודשה. המבקשים 3-7, שהגישו את תביעתם לאחר שעזבו את הקיבוץ, עתרו להשבת כל הכספים שנגבו מהם, לטענתם, באופן בלתי חוקי, ולפצותם על הנזקים הכספיים והנפשיים שנגרמו להם בשל התנהלות המשיבים, בשל פרסום לשון הרע בהקשר של אי תשלום החוב וכן בשל "סילוקם" מהקיבוץ.

3. במסגרת הדיון בתביעות המבקשים, הוגשה לבית המשפט עמדת משרד החינוך, אשר בה צוין, כי בהתאם לחוק לימוד חובה, התש"ט-1949 (להלן: חוק לימוד חובה) והתקנות והצווים שניתנו מכוחו, וכן בהתאם לחוזר מנכ"ל לעניין תשלומי הורים, חייבת רשות חינוך מקומית לאפשר חינוך ציבורי בתנאים שקובע הדין, כאשר תשלומים בגין שירותים נוספים הם בגדר רשות בלבד, ואין לכפותם על הורים שאינם מסכימים להם. נוכח עמדת משרד החינוך, קבע בית משפט השלום כי המשיבים 1-2 הפרו חובות חקוקות בכך

שלא אפשרו למבקשים לבחור בין קבלת שירותי היתר לבין ויתור על שירותים אלה בתקופה הרלוונטית. עם זאת, בית המשפט סבר כי אין מקום ליתן סעד הצהרתי בדבר אי חוקיות גביית התשלום, כפי שעתרו המבקשים 1-2, וקבע כי המשיבים היו רשאים לדרוש תשלומי יתר, אלא שנדרשה הבהרה כי התשלום נתון לבחירת ההורים. יוער, כי בעקבות הבהרת משרד החינוך, וטרם מתן פסק הדין בבית משפט השלום, חל שינוי במדיניות המשיבים, והם החלו להציע לתושבי הקיבוץ וההרחבה הקהילתית אפשרות בחירה בין קבלת שירותי היתר בתשלום, לבין ויתור על שירותים אלה, וממילא לא לשלם עבורם.

4. בית המשפט קבע כי המשיבים 1-2 פגעו באוטונומיה של המבקשים בכך שמנעו מהם לבחור בחינוך ציבורי ללא שירותי היתר, ופסק פיצוי בגין פגיעה באוטונומיה בסך של 7,500 ש"ח לכל אחד מהמבקשים. אשר לתביעתם של המבקשים 3-7, בית משפט השלום קיבל את התביעה והורה על השבה חלקית של 70 אחוז מתשלומי היתר שנגבו. השבת הסכום אך בחלקו נקבעה על יסוד סעיף 2 לחוק עשיית עושר ולא במשפט, התשל"ט-1979 (להלן: חוק עשיית עושר) ותוך מתן משקל לעובדה שהתובעים וילדיהם נהנו בפועל משירותי היתר שסופקו על-ידי המשיבים. אשר לפיצוי

--- סוף עמוד 4 ---

בגין אי חידוש חוזי השכירות, קבע בית המשפט כי הקיבוץ היה רשאי לסיים את הסכמי השכירות, וכי המבקשים 3-7 היו צפויים לעזוב את הקיבוץ במוקדם או במאוחר. על כן, דחה בית המשפט את התביעה לפיצוי בגין העזיבה עצמה, אך פסק פיצוי בסך של 3,750 ש"ח לכל אחד מהמבקשים בשל ההשפלה ועוגמת הנפש שנגרמה להם כתוצאה מהאופן בו התקבלה ההחלטה שלא לחדש את הסכמי השכירות.

בנוסף, בית המשפט דחה את טענות המבקשים לעניין הוצאת לשון הרע וכן הטענות בדבר פגיעה בפרטיות, וחייב את המשיבים לשלם את הוצאותיהם של המבקשים בסך של 35,400 ש"ח.

5. על פסק דינו של בית משפט השלום הגישו הצדדים ערעור וערעור שכנגד. בערעור שהגישו המשיבים נטען, כי יש לבטל את חיובם בתשלום פיצויים למבקשים בגין פגיעה באוטונומיה, הן משום שטענת הפגיעה באוטונומיה נטענה לראשונה בשלב הסיכומים ועל כן היא "הרחבת חזית" אסורה, והן משום שהמבקשים בחרו לגור בקיבוץ, מתוך הבנת משמעות החינוך הקיבוצי, ובחרו לקבל שירותים אלה. עוד טענו המשיבים כי לא הפרו כל חובה חקוקה בפעולותיהם; כי המבקשים הגישו תביעתם בשיהוי; כי השבה בעניין זה אינה צודקת מאחר שהמשיבים לא התעשרו מהתשלומים, אלא להיפך – ההשבה תגרום להתעשרות המבקשים לאחר שקיבלו את שירותי היתר; וכי לא נגרם למבקשים 3-7 כל נזק עקב אי חידוש הסכם השכירות עימם.

המבקשים טענו בערעור שכנגד, בין היתר, כי יש להגדיל את סכום הפיצויים וההשבה שנפסקו לטובתם וכי יש להתערב בהחלטת בית משפט השלום שלא לתת סעד הצהרתי בדבר אי-חוקיות גביית התשלום.

6. בית משפט קמא מצא כי אין מקום להתערב בקביעת בית משפט השלום בדבר הפרתן של חובות חקוקות, אך סבר כי יש להתערב בפסק הדין, ולהורות על ביטול חיוב

המשיבים בתשלום פיצויים למבקשים, שכן בפועל לא נגרם למבקשים כל נזק עקב אותה הפרה. נקבע, כי מאחר שהמבקשים 1-2 יצרו בפועל "מסלול חינוך ציבורי" ונמנעו מלשלם את תשלומי היתר, לא נגרם להם למעשה נזק כספי, ואף הנזקים הבלתי ממונים שנגרמו להם לטענתם, ככל שנגרמו, לא נבעו מהפרת החובה החקוקה אלא מהמחלוקת שהתעוררה בקיבוץ כתוצאה מהתנהגותם. אשר למבקשים 3-7, נקבע כי לא רק שלא פנו לאגודה במהלך התקופה בה למדו ילדיהם בגן בבקשה לפטור אותם מהתשלום בגין שירותי היתר, אלא שלמעשה היו מעוניינים בשירותי היתר והסכימו

--- סוף עמוד 5 ---

לשלם בגינם. בית המשפט מצטט בפסק דינו את עדותו של המבקש 6, בחקירה נגדית שנערכה לו בבית משפט השלום, במסגרתה הוא מעיד כי הסכים לשלם ושילם בפועל עבור הפעילות בגן. כמו כן מובאת עדותו של המבקש 5, לפיה בתו השתתפה בפעילות הגן אף בחופשות, וכן עדותה של המשיבה 3, המעידה כי הסכימה לשלם ושילמה בגין שירותי היתר; כי בתה השתתפה בחוגים ובפעילויות הגן; וכי ידעה ששירותי היתר אינם ממונים על-ידי משרד החינוך. בית משפט קמא הסיק מעדויות אלה כי המאבק שניהלו המבקשים נגד המשיבים לא נבע מעצם הדרישה לשלם בגין שירותי היתר, אלא מטענתם להעדר הלימה בין התשלום לבין איכות שירותי היתר. זאת ועוד, בית המשפט קבע כי המבקשים היו מודעים לטיב החינוך הקיבוצי, ולשירותי היתר הניתנים במסגרות החינוך בו, וכי אילו רצו בכך, היו יכולים המבקשים 3-7 לנהוג כפי שנהגו המבקשים 1-2, דהיינו לוותר על שירותי היתר ולהימנע מתשלום תשלומי היתר. נוכח האמור, קבע בית משפט קמא כי לא נגרם למבקשים 3-7 כל נזק ממון או פגיעה באוטונומיה בגין הפרת החובות החקוקות.

7. עוד נקבע, כי לא היה מקום לחייב את המשיבים בהשבה של תשלומי היתר, משום שהמשיבים סיפקו בפועל את שירותי היתר ולא הוכח כי התעשרו על חשבון המבקשים, וכן כי לא היה מקום לחייבם בתשלום פיצויים למבקשים 3-7 בגין אי חידוש הסכם השכירות עמם. בית המשפט סבר, כי לא חלה על הקיבוץ כל חובה להאריך את הסכמי השכירות, ועל כן לא ניתן לראות בהחלטה שלא להאריך את השכירות כחוסר תום לב.

נוכח האמור, דחה בית המשפט את טענות המבקשים בערעור שכנגד, למעט לעניין הסעד ההצהרתי שהתבקש על-ידי המבקשים 1-2. בית המשפט קבע כי אין חולק כי המבקשים 1-2 לא קיבלו את שירותי היתר, וכי היו רשאים לנהוג כפי שנהגו, ועל כן נכון היה בית המשפט ליתן סעד הצהרתי, מצומצם מהסעד שנתבע, לפיו אין המבקשים 1-2 חבים בתשלומי היתר.

8. בית משפט קמא קיבל אם כן את ערעור המשיבים, והורה על ביטול כל החיובים הכספיים שהושתו עליהם בפסק דינו של בית משפט השלום, לרבות חיובם בתשלום הוצאות המבקשים באותו הליך. כמו כן, חייב בית המשפט את המבקשים, יחד ולחוד, בהוצאות המשיבים בסך של 25,000 ש"ח.

הבקשה דנא

--- סוף עמוד 6 ---

9. בבקשת רשות הערעור שהוגשה על פסק דינו של בית משפט קמא נטען על-ידי המבקשים, כי יש להיעתר לבקשה נוכח הפגיעה המהותית בזכות לחינוך חינם, שהיא זכות

יסוד, ונוכח החשיבות שביצירת הרתעה בפני רשויות חינוך מקומיות מגביית כספים שלא על פי דין. כן נטען, כי יש ליתן רשות ערעור במקרה דנא נוכח ההחלטות הסותרות של שתי הערכאות. לגופם של דברים, נטען כי גביית תשלומי היתר הפרה, בין היתר, את הוראות חוק לימוד חובה, ופגעה בזכותם של ילדי המבקשים לחינוך חינם על-פי חוק זה. זאת ועוד, על-פי המבקשים, פסק הדין של בית משפט קמא אינו עולה בקנה אחד עם ההלכה שנקבעה כבג"ץ 4363/00 ועד פוריה עלית נ' שר החינוך, פ"ד נו(4) 203 (2002), לפיה הזכות לחינוך בישראל היא זכות יסודית, וחינוך חינם במימון המדינה מהווה חלק מזכות זו.

אשר לתוצאותיה של ההפרה, המבקשים מלינים על קביעתו של בית משפט קמא, כי הפרת החובה החקוקה לא גרמה למבקשים נזק בלתי ממוני, וכי המצוקה והתסכול שחשו המבקשים נבעו מהסכסוך שהתפתח בין הצדדים ולא מההפרה באופן ישיר. נטען, כי קביעה זו עומדת בסתירה לקביעות עובדתיות של בית משפט השלום, אשר עמד על המצוקה והסבל שנגרמו למבקשים כתוצאה מפעולותיהם של המשיבים. זאת ועוד, לשיטת המבקשים, הוקעתם על-ידי חברי הקיבוץ הייתה תוצאה צפויה של הפרת החובה החקוקה ושל הפעלת האמצעים הקיצוניים לגביית תשלומי היתר, ועל כן מתקיים הקשר הנדרש בין הפרת החובה החקוקה לבין נזקם הלא ממוני.

עוד נטען, כי משמעותו של פסק דינו של בית משפט קמא היא מתן היתר להתעלם מהוראות חוק לימוד חובה והוראות משרד החינוך בנוגע להפרדה בין תשלומי חובה לרשות, כך שרשות חינוך מקומית תוכל לדרוש תשלומים בלתי חוקיים ולקיים הליכי גבייה, מבלי לחשוש כי תאלץ להחזיר את התשלומים שנגבו שלא כחוק או לשלם פיצויים.

10. המבקשים מוסיפים, כי לא היה מקום לבטל את חיוב המשיבים בהשבת תשלומי היתר, מאחר שעל-פי דיני הנזיקין יש להשיב את הנפגע למצב בו היה אלמלא העוולה. ובמקרה דנא – יש להשיב את המבקשים למצב שבו היו טרם שולמו תשלומי היתר. לטענת המבקשים, תוצאה זו נדרשת גם בהתאם לחוק עשיית עושר ולא במשפט, וזאת מאחר שהמשיבים לא הרימו את הנטל להוכיח "פטור מהשבה" או "ניכוי הוצאות". כמו כן, נטען כי שגה בית משפט קמא בקביעתו כי אי חידוש הסכם השכירות לא נגוע

--- סוף עמוד 7 ---

בחוסר תום לב, ומשנמנע מלהטיל על המשיבות 1-2 אחריות לסילוקם של המבקשים 3-7 מהקיבוץ, למרות שכרשויות מקומיות מוטלת עליהן חובת תום לב מוגברת.

דיון והכרעה

11. דין הבקשה להידחות אף מבלי שתידרש תשובה. המבקשים הקדישו חלק ניכר מבקשתם, ופרטו טענותיהם בהרחבה, לסוגיה של הפרת הוראות חוק חינוך חובה והוראותיו של משרד החינוך לעניין גביית תשלומי יתר. ואולם, אין חולק כי המשיבים הפרו במעשיהם חובה חקוקה. בית משפט קמא אימץ בעניין זה את קביעת בית משפט השלום, וסבר אף הוא כי המשיבים הפרו חובה חקוקה, ונזכיר כי אף המשיבים עצמם שינו את מדיניות הגבייה לאחר שהתקבלה הבהרת משרד החינוך בהליך שהתנהל בבית משפט השלום. בית משפט קמא הגיע לתוצאה שונה מהתוצאה אליה הגיע בית משפט השלום אך בשל מסקנה שונה בשאלת הנזק שנגרם כתוצאה מאותה הפרה ובשאלת הזכות להשבה של

הסכומים ששולמו. בעוד שבית משפט השלום הגיע לכלל מסקנה כי נגרם למבקשים נזק בלתי ממוני וחלקם זכאים להשבה חלקית, הגיע בית משפט קמא למסקנה שונה, ובהסתמך על כך הורה על ביטול חיובם של המשיבים.

השאלה האם במקרה דנא התגבש נזק בלתי ממוני למי מהמבקשים אינה מסוג השאלות שמצדיקות מתן רשות ערעור ב"גלגול שלישי". על אף ניסיונותיהם של המבקשים להציג סוגיה זו כסוגיה עקרונית, הרי ששאלת הנזק תחומה כולה לנסיבות המקרה הקונקרטי, ואינה נושאת עמה כל חשיבות ציבורית. אף קביעותיו של בית משפט קמא כי השבה אינה צודקת בנסיבות המקרה, וכי המשיבים פעלו בתום לב כשהביאו את הסכם השכירות לכדי סיום, אינן מעלות כל שאלה עקרונית החורגת מגדר המחלוקת הקונקרטית שבין הצדדים. מכאן, שאף אם היה ניתן להגיע לתוצאה אחרת מזו שאליה הגיע בית משפט קמא, אין הדבר מצדיק מתן רשות ערעור. כידוע, דיון ב"גלגול שלישי" לא נועד, ככלל, לתקן טעויות, ככל שאלו נפלו בהחלטת בית המשפט המחוזי, אלא לקבוע הלכה מקום שקביעה זו נדרשת. בענייננו לא מתקיים צורך להורות הלכה, שכן מדובר ביישום הלכות קיימות על מערכת נסיבות קונקרטית. נזכיר גם, כי הלכה היא שאין בעובדה שבית המשפט המחוזי הפך את החלטת בית משפט השלום וקבע בהחלטתו ממצאי עובדה שונים מאלו שנקבעו על ידי הערכאה הדיונית, כדי להצדיק מתן רשות ערעור (רע"א 10130/05 טליאס נ' בנק הפועלים בע"מ [פורסם בבנו] (31.10.2005); רע"א 1234/12 קנר נ' ארד [פורסם בבנו] (8.3.2012)).

--- סוף עמוד 8 ---

12. המבקשים טוענים כי התערבות בפסק דינו של בית משפט קמא נדרשת לצורך שמירת יסוד ההרתעה כלפי רשויות חינוך מקומיות מפני גביית תשלומי יתר שלא כדין. ייתכן כי היה מקום להיעתר לבקשה בהסתמך על טיעון זה, אם אכן היה נקבע בבית משפט קמא כי ככלל אין הרשות המקומית חבה בהשבה או פיצויים מקום בו נגבו תשלומי יתר שלא כדין. ואולם, קביעתו של בית משפט קמא התבססה על נסיבות המקרה הקונקרטי, ולא ניתן ללמוד ממנה כי המסלול של תביעה אזרחית כנגד רשויות הגובות שלא כדין תשלומים בקשר עם שירותים הניתנים לתלמידים או לילדי גן חסום בפני תובעים עתידיים. בית המשפט מציין כי הגיע לכלל מסקנה כי יש לבטל את חיוב המשיבים בגין נזק לא ממוני לאחר שהשתכנע כי המבקשים במקרה דנא היו מעוניינים בשירותי היתר, וכי מקור הסכסוך בתרעומת מצד המבקשים על היקף ואיכות השירותים שניתנו תמורת התשלום הנוסף שנגבה, ולא על עצם גביית התשלום:

"אשר למשיבים 3-7 [המבקשים 3-7 בהליך דנא – צ.ז.], הרי לא רק שלא פנו אל האגודה, במהלך התקופה בה למדו ילדיהם בגן, בבקשה לפטור אותם מתשלום בגין שירותי היתר, תוך ויתור על קבלתם, והעלו את הטענה רק בדיעבד, לאחר שלא חודשו הסכמי ההרשאה עמם, אלא שהיו מעוניינים בקבלת שירותי היתר והסכימו לשלם בגינם" (פסקה 9 לפסק הדין).

גם לעניין ההשבה, קבע בית המשפט כי השבת תשלומי היתר שנגבו לא תהיה

צודקת בנסיבות העניין:

"... בנסיבות האמורות לעיל, כאשר ילדי המשיבים [המבקשים בהליך דנא – צ.ז.] קיבלו את שירותי היתר

כפועל, וכאשר הדבר נעשה ברצונם של המשיבים 3-7, כמפורט לעיל, הרי שחייב המערערים [המשיבים בהליך דנא – צ.ז.] בהשבת תשלומי היתר, לא תהיה צודקת" (שם, ההדגשה אינה במקור).

פסק דינו של בית משפט קמא אינו נועל, אם כן, את הדלת בפני תביעות עתידיות של הורים שאולצו לשלם תשלומים עבור שירותי יתר שלא כדין, ואינו מאייץ את האפשרות לתבוע השבה, וכן פיצוי בגין כל נזק נוסף שייגרם. כל שניתן ללמוד מפסק הדין הוא, שמאחר ועסקינן בעוולה נזיקית של הפרת חובה חקוקה, על הורים המעוניינים בהשבה ובפיצוי להוכיח כי אכן נגרם להם נזק בעקבות ההפרה. מסקנה זו אינה פוגמת ביסוד ההרתעה כלפי רשויות מקומיות, ועל כל פנים חזקה על רשויות

--- סוף עמוד 9 ---

חינוך מקומיות כי יפעלו על פי דין, וימנעו מגביית כספים באופן המנוגד להוראות חוק חינוך חובה והנחיות משרד החינוך.

13. בשולי הדברים, מצאתי לנכון להעיר שתי הערות קצרות, בבחינת מעבר לנדרש. ראשית, יש לציין כי הבקשה דנן אומנם נדחתה, אך אין בכך כדי להמעט מחשיבותן של תביעות אזרחיות ככלי יעיל להכוונת התנהגותן של רשויות ציבור החורגות ממסגרת הדין. אף במקרה דנא, שבו לא ניתן בסופו של יום הסעד הכספי שהתבקש על-ידי המבקשים, תרם ההליך בבית משפט השלום להסדרת פעילות המשיבים בהתאם לדין, כפי שצוין לעיל, ועל כך יש לברך.

שנית, ראוי לציין כי כאשר רשות חינוך מקומית מעוניינת לספק שירותי יתר בתשלום, לא די בכך שתבהיר להורים כי בידם חופש הבחירה לוותר על שירותי היתר ולא לשלם תמורתם. על-פי סעיף 6(ד) לחוק חינוך חובה, על הרשות המקומית לקבל בנוסף את אישור שר החינוך ומשרד החינוך, וכן לוודא כי הסכומים הנגבים אינם חורגים מהסכומים המרביים שמפרסם משרד החינוך (בג"ץ 7351/03 ועד הורים עירוני ראשון לציון נ' שרת החינוך, [פורסם בבנו] פסקה 7 (18.7.2005); בג"ץ 6914/06 ארגון הורים ארצי נ' מדינת ישראל, [פורסם בבנו] פסקה 4 (14.8.2007)). המבקשים לא העלו במקרה דנא טענות בדבר אי-התאמה של שירותי היתר שסיפקו המשיבים לתנאים שקבע משרד החינוך, ועל כן נושא זה לא נדון בערכאות השונות וברי כי אין צורך לדון בו במסגרת הליך זה.

סוף דבר, הבקשה נדחתה. משלא נתבקשה תשובה, אין צו להוצאות.

ניתנה היום, כ"ד בשבט התשע"ו (3.2.2016).

ש ו פ ט

העותק כפוף לשינויי עריכה וניסוח. 15083690_L01.doc סח
מרכז מידע, טל' 077-2703333; אתר אינטרנט, www.court.gov.il

צי זילברטל 54678313-8369/15

נוסח מסמך זה כפוף לשינויי ניסוח ועריכה

בעניין עריכה ושינויים במסמכי פסיקה, חקיקה ועוד באתר נבו – הקש כאן

--- סוף עמוד 10 ---

-

רעא 8369/15 רוני שואף נ' הועד המקומי ברור חיל, ישוב קהילתי כפרי

---

www.nevo.co.il

-